

1 Energiomstillingsutval

2 Årsmøte i Vestland Arbeidarparti vedtok å setje ned eit energiomstillingsutval. Utvalet fekk
3 eit mandat av årsmøte, og det vart sendt over ein del framlegg. Styret i VAP fekk i oppgåve å
4 velje medlemmar. Utvalet har vore samansett av:

5	• Atle Rasmussen	leiar av utvalet og Arbeidarpartiet i Bergen
6	• Roy Egil Stadheim	Vik Arbeidarparti
7	• Leif-Erik Senneset	Bremanger Arbeidarparti
8	• Herdis Helle	Osterøy Arbeidarparti
9	• Eilen Rykkje	Kvam Arbeidarparti
10	• Trygve Bolstad	Ullensvang Arbeidarparti
11	• Ruth Grung	Arbeidarpartiet i Bergen
12	• Thea Vaage	Kvinnherad Arbeidarparti
13	• Marius Hauge Sætrevik	AUF
14	• Linda Monsen Merkesdal	Tiltredd utvalet frå stortingsgruppa
15	• Christian Sønstlien	Tiltredd utvalet i eigenskap av å leie det sentrale
16	omstillingsutvalet	

17 Handsaming av oversende framlegg:

18 Ivareteke

19	Forslag	29	Kvinnherad Arbeidarparti
20	Forslag	31	Bremanger Arbeidarparti
21	Forslag	32	Bremanger Arbeidarparti
22	Forslag	34	Arbeiderpartiet i Bergen
23	Forslag	36	Vik Arbeidarparti
24	Forslag	37	Vik Arbeidarparti
25	Forslag	41	Solund Arbeidarparti
26	Forslag	42	Bømlo Arbeidarparti

28 Delvis ivareteke

29	Forslag	26	Kvinnherad Arbeidarparti
30	Forslag	28	Kvinnherad Arbeidarparti
31	Forslag	33	Arbeidarpartiet i Bergen
32	Forslag	35	Vik Arbeidarparti
33	Forslag	40	Solund Arbeidarparti

35 Ikkje ivareteke

36	Forslag	23	Sunnfjord Arbeidarparti
37	Forslag	27	Kvinnherad Arbeidarparti
38	Forslag	38	Askøy Arbeidarparti
39	Forslag	133	Bjørnafjorden Arbeidarparti

Kraft, nett og industriell utvikling i Vestland

Noreg, og verda elles, står framfor ei omfattande energiomstilling der fossil energi skal erstattast av utsleppsfri energi. Vi skal kutte klimagassutsleppa med 55 % innan 2030 og 90–95 % innan 2050, samanlikna med 1990. I Noreg har vi bygd industri og velstand basert på dei store energiressursane våre, fornybar elektrisitet til industri og hushald – samt olje- og gassressursar dei siste 50 åra.

Vestland er i ei særstilling som industri- og energifylke, og vi er landets største kraftprodusent med 23 % av all norsk kraftproduksjon, der to tredelar går til industrien i Vestland. Vi er òg eit petroleumstungt fylke. Store delar av norsk olje- og gassproduksjon vert drifta, og får forsyningar herifrå, i tillegg har vi ein stor leverandørindustri.

For Vestland betyr energiomstillinga at vi må sikre nok kraft til industri, næringsliv, landbruk, transport og hushald. Skal vi lukkast med elektrifisering og ny industri, må vi auke produksjonen og nettkapasiteten – og sørge for at prisen er konkurransedyktig.

Allereie i dag er manglande krafttilgang ein flaskehals for verdiskaping. Noreg treng både meir kraftproduksjon og eit sterkare straumnett. Utbygginga går for sakte til å møte behova våre. Utan nok kraft og nett risikerer vi å bremse nye arbeidsplassar, industrivekst og teknologisk utvikling.

Energi er i dagens geopolitiske situasjon blitt eit strategisk maktvåpen. Stormakter og Europa er blitt meir opptekne av energiuavhengigheit, og fleire land ønskjer å framskande overgangen til fornybare energikjelder. Den endra geopolitiske tryggingssituasjonen får konsekvensar for energipolitikken og beredskapen vår. Endringar skjer raskare enn tidlegare, og det er derfor avgjerande at vi utviklar ein energipolitikk som møter utfordringane til beste for samfunnet.

Energipolitiske målsetjingar

Kraftsystemet er ein berebjelke for verdiskaping, busetnad og industriell utvikling i heile landet. Skal Noreg lukkast med energiomstillinga, må Vestland lukkast.

Fylket vårt har store naturressursar, betydeleg potensial for ny kraftproduksjon og sterke fagmiljø innan kraft- og nettutbygging. Det gjev oss eit særleg ansvar, men òg gode føresetnader for å bidra til å løyse nasjonale utfordringar.

Vestland er i dag ein flaskehals, vi har industri og petroleumsverksemd som skal elektrifiserast og vidareutviklast. Det gjev eit stort behov for både kraft og nett. Utan tilstrekkeleg utbygging vil omstillinga bli forseinka og verdiskaping gå tapt. Vestland er derfor ikkje berre ein del av utfordringa, men òg ein del av løysinga.

75 **Vestland Arbeidarparti vil:**

- 76 • sikre at vi overleverer eit betre og meir driftssikkert kraftsystem til neste generasjon,
77 gjennom langsiktig planlegging, høgare utbyggings- og vedlikehaldstakt og betre
78 samordning av kraft, nett og forbruk
- 79 • leggje klima- og miljøomsyn til grunn for utviklinga av kraftsystemet, slik at
80 energiomstillinga gjev utsleppskutt og samtidig avgrensar naturinngrep
- 81 • fremje kostnadseffektive løysingar som gjev høg verdiskaping og bidreg til
82 konkurransedyktige straumprisar for hushald og næringsliv
- 83 • styrkje forsyningstryggleiken som eit overordna mål, med vekt på stabil og påliteleg
84 drift òg i periodar med høg belastning, lite tilsig eller uventa hendingar
- 85 • utvikle eit kraftsystem med tilstrekkeleg fleksibilitet, kapasitet og redundans, slik at
86 det toler svingingar i produksjon og forbruk
- 87 • styrkje beredskapen i kraftsystemet, både mot naturhendingar og tryggingsspolitisk
88 risiko

90 **Kraftutbygging og energiproduksjon**

91 Noreg går mot ein situasjon med aukande kraftbehov og risiko for kraftunderskot. NVE
92 estimerer at kraftforbruket vil auke til om lag 157 TWh i 2030 og 190 TWh i 2050.
93 Drivkreftene bak utviklinga er fleire: Elektrifisering av samfunnet for å nå klimamål, omstilling
94 frå petroleumbasert næringsliv til ny industri, og auka etterspurnad etter kraft frå både
95 eksisterande og nye næringar. Samtidig er det tydeleg at tempoet i utbygginga av ny kraft i
96 dag ikkje er tilstrekkeleg til å møte denne utviklinga. Dersom vi ikkje lukkast med å auke
97 produksjonen, vil konsekvensane vere høgare straumprisar, mindre føreseielege rammevilkår
98 og svekt konkurranseevne for norsk industri.

99 Vestland Arbeidarparti meiner at lønsemd og marknad i hovudsak må avgjere kva
100 kraftprosjekt som blir bygde ut. Samtidig er det ikkje realistisk å få fram nok ny produksjon
101 utan målretta subsidiar og andre verkemiddel. Støtta må prioriterast der ho gjev størst nytte
102 for kraftsystemet og samfunnet, med vekt på forsyningstryggleik, regulerbarheit, fleksibilitet
103 og andre viktige systemeigenskapar. Verkemiddel som løner innmating når prisane er null
104 eller negative, bør unngåast.

105 Vestland Arbeidarparti meiner at energipolitikken må bygge på ein brei og realistisk
106 energimiks. Vasskrafta vil framleis vere ryggrada i det norske kraftsystemet, med evna til
107 regulerbar produksjon og lagring. Samtidig er det nødvendig å supplere med ny utsleppsfri
108 kraft frå fleire kjelder, inkludert vindkraft på land, havvind, solenergi, fjernvarme, geotermisk
109 energi, bioenergi og andre teknologiar.

110 Utfordringane handlar ikkje berre om nok energi, men òg om effekt. Kraftsystemet må levere
111 nok når forbruket er på sitt høgaste. NVE anslår at effektbalansen blir svekt frå rundt 2,6 GW
112 i dag til om lag 1,2 GW fram mot 2030. Dette stiller krav til vidareutvikling av heile

113 kraftsystemet, inkludert investeringar i effektkapasitet og balansekraft. Eit sentralt tiltak er
114 oppgradering av eksisterande vasskraftverk gjennom utviding og oppgradering. Auka effekt,
115 større slukeevne og utviding av dammar kan gi betydeleg meir kraft med til dels avgrensa nye
116 naturinngrep når vi treng det, men NVE har berekna at det berre vil gi i underkant av 2 TWh
117 ny kraft fram mot 2030, og 7,6 TWh på lengre sikt. I tillegg vil utvikling av pumpekraftverk og
118 andre effektløysingar vere avgjerande for å balansere kraftsystemet i framtida.

119 Utvikling av nye energibærarar og vidareutvikling av eksisterande energibærarar og måtar å
120 lagre energi på vil òg vere viktig for å møte utfordringane med å balansere produksjon og
121 forbruk. I dag er det likevel utfordringar knytt til insentiva for slike investeringar.

122 Vertskommunar kan oppleve at effektutbygging og pumpekraft ikkje gjev tilsvarande
123 økonomisk utteljing som tradisjonell kraftutbygging, og i enkelte tilfelle kan dei òg tape
124 inntekter. Dette svekkjer viljen til å legge til rette for naudsynte tiltak. Dersom vi skal sikre
125 vidare støtte for storskala oppgradering til meir effektkøyring og pumpekraftverk, må
126 regelverket moderniserast på ein måte som gjev vertskommunane tydelege insentiv.

127 Konesjonskraftordninga må oppretthaldast og heller styrkast enn svekkast, slik at
128 vertskommunane framleis får ein rimeleg del av verdiane frå kraftressursane.

129 Vindkraft på land er den teknologien som på kort sikt kan gi ny kraft til konkurransedyktige
130 prisar og i eit volum som trengst. Vestland Arbeidarparti er spesielt positivt til at det blir
131 etablert vindkraft på allereie utbygde område, såkalla «grå areal», til dømes industriområde.

132 Havvind representerer eit særleg stort potensial for Vestland og landet, både som
133 energikjelde og som grunnlag for utvikling av ny norsk leverandørindustri. Ei satsing på
134 havvind må skje i tett samarbeid med eksisterande næringar. Samtidig er kostnadsnivået
135 framleis høgt, og det vil vere behov for ein aktiv statleg politikk med mellom anna
136 omfattande offentleg støtte for å realisere prosjekta. Derfor vil vi òg utvikle
137 forretningsmodellar baserte på den norske oljemodellen og vasskraftforvaltninga, som sikrar
138 at verdier frå havvind og kjem fellesskapet til gode.

139 Småkraft og lokal energiproduksjon spelar òg ei viktig rolle, både for å auke samla produksjon
140 og for å styrkje beredskap og lokal kraftbalanse. Slike tiltak kan bidra til å redusere behovet
141 for omfattande nettutbygging og skape lokal verdiskaping.

142 Vestland Arbeidarparti meiner det er nødvendig å føre ein kunnskapsbasert og langsiktig
143 politikk for kjernekraft. Teknologien vil ikkje vere eit svar på kraftbehovet på kort sikt, men
144 kan på sikt bli ein del av energimiksen i framtida. Derfor er det viktig å støtte utgreiing,
145 kompetanseutvikling og samarbeid med andre land, slik at Noreg står betre rusta til å ta
146 stilling til framtidig bruk. Ved ei eventuell framtidig avgjerd om å gå vidare med kjernekraft
147 meiner Vestland Arbeidarparti at vi må følgje tilrådinga frå Det internasjonale
148 atomenergibyrået (IAEA) om ein systematisk stegvis prosess med klare milepålar.

149

150 **Vestland Arbeidarparti vil:**

- 151 • leggje til rette for at det blir bygd ut betydeleg meir utsleppsfri kraft for å møte eit
- 152 aukande kraftbehov
- 153 • stille seg positiv til oppgraderingar og utvidingar av eksisterande kraftproduksjon,
- 154 inkludert effektoppgradering og bygging av pumpekraftverk
- 155 • oppdatere regelverket for pumpekraft og effektutbygging, slik at vertskommunane får
- 156 tydelege økonomiske insentiv gjennom skatteordninga
- 157 • KPI-justere verdsetjingstaket på 2,74 øre/kWh
- 158 • leggje til rette for meir vindkraft på land og at grå areal blir prioriterte
- 159 • leggje til rette for auka produksjon frå havvind og utvikling av norsk
- 160 leverandørindustri, og at verdiane òg kjem fellesskapet til gode
- 161 • prioritere produksjon som styrkjer forsyningstryggleik og viktige systemeigenskapar
- 162 • styrke og vidareutvikle konsesjonsordninga og andre vertskommunerettar, ikkje
- 163 svekke dei
- 164 • greie ut behov for og konsekvensar av etablering av off-grid kraftproduksjon med til
- 165 dømes SMR/kjernekraft og gasskraftverk med CO₂-reinsing og lagring

166 **Dissens 1**

167 Utvalet sitt fleirtal beståande av Atle Rasmussen, Roy Egil Stadheim, Leif Erik Senneset,
168 Herdis Helle, Eilen Rykkje, Trygve Bolstad, Ruth Grung og Thea Vaage ønskjer å ta inn
169 kulepunktet.

- 170 • støtte vidare utgreiing og kompetansebygging om kjernekraft som ein mogleg del av
- 171 energimiksen på lengre sikt

172 Utvalet sitt mindretal beståande av Marius Hauge Sætrevik ønskjer å ta inn kulepunktet.

- 173 • støtte vidare utgreiing og kompetansebygging om kjernekraft, inkludert vurdering av
- 174 teknologien si betydning for forsyningstryggleik, effektbalanse og utsleppsfri
- 175 kraftproduksjon på lengre sikt

176 **Dissens 2**

177 Utvalet sitt fleirtal beståande av Atle Rasmussen, Leif-Erik Senneset, Eilen Rykkje, Trygve
178 Bolstad, Marius Hauge Sætrevik, Ruth Grung, Thea Vaage og Roy Egil Stadheim ønskjer ikkje
179 å ta inn kulepunktet.

180 Utvalet sitt mindretal beståande av Herdis Helle ønskjer å ta inn kulepunktet.

- 181 • greie ut ei styrking av det norsk-svensk energisamarbeidet der Noreg bidreg
- 182 økonomisk til utvidinga av svensk kjernekraft, mot å få styrkt overføringskapasiteten
- 183 mellom landa. Dette bør finansierast gjennom dei eksterne flaskehalsinntektene.

184

185 **Nett, forsyningstryggleik og nettleige**

186 Eit velfungerande kraftsystem er avhengig av eit sterkt og godt utbygd straumnett. Utan
187 tilstrekkeleg nettkapasitet vil ikkje ny kraftproduksjon kunne utnyttast, og utviklinga av både
188 eksisterande og ny industri vil stoppe opp. Manglande nettkapasitet er i dag ein av dei største
189 flaskehalsane for verdiskaping i Vestland. Utan nok kapasitet vil både ny kraftproduksjon og
190 nytt forbruk bli ståande i kø, og investeringar og arbeidsplassar kan gå tapt eller flyttast ut av
191 regionen.

192 Behovet for investeringar i straumnettet er omfattande, og det skal investerast store summar
193 i åra som kjem for å bygge nytt nett og oppgradere eksisterande infrastruktur. Dette gjeld
194 både transmisjonsnettet og regionalnettet, og omfattar tiltak som nye linjer, oppgradering av
195 kapasitet og betre utnytting av eksisterande nett gjennom tekniske løysingar.

196 Eit særleg viktig tiltak er å auke nettkapasiteten i Bergensregionen. Det krev ei ny 420 kV-
197 forbinding frå Samnanger til Øygarden. Samtidig må vi sikre at utviklinga av nettet skjer i
198 heile Vestland. Val av trase ved nettutbygging må ta utgangspunkt i kunnskap og baserast på
199 ei samla avveging av omsynet til forsyningstryggleik, kostnader, industriutvikling, natur og
200 miljø og andre samfunnsinteresser.

201 Utbygging av straumnett er ofte konfliktfylt, særleg i spørsmål om luftlinje eller kabel. Kabling
202 gjev mindre visuelle inngrep, men fører med seg vesentleg høgare kostnader både ved
203 utbygging og vedlikehald og reparasjon. Dette gjeld særleg kablar i sjø, der ein òg får
204 utfordringar med forsyningstryggleiken ved feil. Sett i lys av det store behovet for nye linjer,
205 og kostnadene ved kabling, er det lite truleg at det er vilje til å betale for kabling, ein kostnad
206 som slår direkte inn på nettleiga til forbrukarane. Vestland Arbeidarparti meiner derfor at
207 luftlinjer som hovudregel må nyttast i transmisjonsnettet. Samtidig skal det vere rom for
208 unntak der sterke miljøomsyn eller andre tilsvarande tungtvegande omsyn tilseier det.

209 Ei av dei store utfordringane i kraftsystemet i dag er for dårleg overføringskapasitet mellom
210 ulike delar av landet. I dei nordlege fylka, og delvis òg internt i dei ulike prisområda, er det
211 kraft som går tapt fordi forbruket er for lågt i høve til produksjonen. For å sikre betre
212 utnytting av kraftressursane må det byggast eit sterkare transmisjonsnett. Det vil òg bidra til
213 å jamne ut prisforskjellane nasjonalt.

214 Nettleiga er venta å auke i åra som kjem, som følgje av dei omfattande investeringane som
215 må gjennomførast. Samtidig er det i dag store forskjellar i nettleige mellom ulike delar av
216 landet, noko som kan opplevast som urettferdig og konkurransevridande. Vestland
217 Arbeidarparti meiner det er behov for nasjonale ordningar som jamnar ut nettleiga, slik at
218 både hushald og næringsliv i distrikta får føreseielege og rettferdige vilkår.

219 Samtidig er det viktig å sikre ei meir rettferdig fordeling av kostnader og inntekter mellom dei
220 ulike nettnivåa. I dag går innmatingstariffen til kraftprodusentane i sin heilskap til Statnett, òg
221 når dei er knytt til det lokale nettselskapet sitt regionalnett. Det er nettselskapet som har

222 kostnadane med utbygging, drift og vedlikehald av regionalnettet. Kraftprodusentane si
 223 innmatingsavgift må derfor fordelast i tråd med kvar dei reelle kostnadene ligg i nettet.

224 Når Statnett bygger om og endrar transmisjonsnettet, får dette i ein del tilfelle konsekvensar
 225 for regionalnettet til det lokale nettselskapet. I dag må det lokale nettselskapet ta kostnadene
 226 som Statnett påfører ved ombyggingar og endringar. Dette er kostnader som Statnett bør ta.

227 Utbygging av straumnett tek for lang tid. Lange konsesjonsprosessar, gjentekne
 228 utgreiingskrav og omkampar forseinkar nødvendige prosjekt. Sakshandsaminga må
 229 effektiviserast og tidsbruken reduserast, samtidig som omsynet til motstridande interesser og
 230 lokaldemokratiet blir teke vare på.

231 Forsyningstryggleik og beredskap må vere eit overordna mål for nettutviklinga. Kraftsystemet
 232 må vere robust og i stand til å handtere både tekniske feil, ekstremvêr og
 233 beredskapshendingar. Dette krev eit nett med tilstrekkeleg kapasitet, god driftstryggleik og
 234 rett dimensjonering.

235 Vi må òg styrke samspelet mellom produksjon og større forbruk lokalt. Kortreist kraft, der
 236 produksjon og forbruk ligg nære kvarandre, vil kunne redusere behovet for omfattande
 237 nettutbygging og gi betre ressursutnytting. Insentiva til kortreist forbruk må styrkast.

238 **Vestland Arbeidarparti vil:**

- 239 • styrkje utbygginga og utviklinga av transmisjons- og regionalnettet i Vestland
- 240 • oppretthalde nettleige som hovudprinsipp for finansiering av straumnettet
- 241 • etablere ei nasjonal utjamningsordning for nettleiga
- 242 • ha ei rettferdig fordeling av innmatingsavgifta i regionalnettet frå kraftprodusentane
- 243 • at Statnett dekkjer kostnader i regionalnettet som fylgje av endringar i
- 244 transmisjonsnettet
- 245 • leggje til grunn luftlinjer som hovudregel i transmisjonsnettet, med unntak der
- 246 tungtvegande omsyn tilseier noko anna
- 247 • styrke insentiva til kortreist forbruk og lokal kraftbalanse, mellom anna ved å løne
- 248 område med kraftoverskot
- 249 • redusere tidsbruken i konsesjonshandsaminga og sikre raskare gjennomføring av
- 250 nettutbygging

251

252 **Industri, arbeid og prioritering av kraft**

253 Tilgang på kraft er avgjerande for arbeidsplassar og verdiskaping, og mangel på energi har
 254 konsekvensar. Noreg har historisk hatt eit konkurransefortrinn gjennom tilgang på rimeleg og
 255 rein kraft, det må vidareførast. I ein situasjon der etterspurnaden etter kraft er større enn
 256 tilbodet, er det nødvendig med tydelege prioriteringar. Prinsippet om «først til mølla» gjev
 257 ikkje tilstrekkeleg politisk styring åleine. Det er ei utfordring dersom reservert kapasitet i

258 nettet blir ståande ubrukt over lang tid og hindrar andre prosjekt i å kome vidare. Samtidig
259 må det skiljast mellom prosjekt som er modne og klare til å bli realiserte, men som ventar på
260 forhold utanfor eigen kontroll – til dømes klageprosessar, konsesjonshandsaming eller
261 nødvendig nettilknytning frå tredjepartar – og prosjekt som ikkje kjem vidare på grunn av
262 manglande framdrift eller prioritering hos utbyggaren sjølv. Frå 1. januar 2025 vart det
263 innført krav om modenheitsvurdering for nye prosjekt som krev tilknytning til straumnettet på
264 1 MW eller meir. Dette er ein del av ei ny køordning for å sikre at prosjekt som faktisk vil bli
265 realisert, blir prioriterte framfor prosjekt som ikkje er komne langt nok i planlegginga.
266 Endringa må evaluerast med sikte på å vurdere om prosjekta som får tildelt kapasitet er
267 tilstrekkeleg modne, om årsakene til forseinkingar blir godt nok vurderte, og om ordninga bør
268 vidareutviklast med kriterium som skil betre mellom prosjekt som ventar på eksterne
269 avklaringar og prosjekt som manglar framdrift hos utbyggaren.

270 Vestland Arbeidarparti meiner at kraft må prioriterast til prosjekt som gjev mest att til
271 fellesskapet. Dette betyr at straumen må gå til tiltak med høg samfunnsnytte – prosjekt som
272 sikrar trygge industriarbeidsplassar, kuttar klimagassutslepp og skaper langsiktige verdier for
273 heile regionen framfor kortsiktig gevinst for dei få.

274 Vestland Arbeidarparti seier nei til utvinning av kryptovaluta.

275 Datasenter er ein nødvendig del av eit digitalisert samfunn og viktige for nasjonal tryggleik,
276 digital suverenitet og utvikling av ny teknologi, inkludert kunstig intelligens. Nasjonal kontroll
277 og jurisdiksjon over data er òg avgjerande for nasjonal tryggleik. Sidan datasenter er
278 energikrevjande, må det takast omsyn til ved plasseringa ved at dei anten blir lokalisert i
279 område med kraftoverskot eller innestengd kraft, eller i område der overskotsenergien kan
280 utnyttast, til dømes i næringsklynger eller til fjernvarme.

281 Det er viktig og riktig å halde fram elektrifiseringa av nokre installasjonar på norsk sokkel.
282 Dette er eit viktig samfunnsmessig klimatiltak for å redusere klimagassutslepp som vi er
283 forplikta til gjennom Parisavtalen. I tillegg vil det betre økonomien i felt med stigande CO₂-
284 prisar, noko som kan bidra til å forlengje levetida. Elektrifisering av sokkelen må og sjåast i
285 samheng med utvikling av ny kraftproduksjon og nett, slik at tiltaket ikkje svekkjer
286 forsyningstryggleiken eller moglegheitene for ny industriutvikling.

287 **Vestland Arbeidarparti vil:**

- 288 • prioritere kraft til prosjekt med høg samfunnsnytte, og som gjev mest att til
- 289 fellesskapet
- 290 • stille krav om lokal verdiskaping, energieffektivitet og industriell symbiose ved
- 291 etablering av kraftkrevjande verksemd
- 292 • vidareutvikle og skjerpe ordninga med modenheitsvurdering for nettilknytning
- 293 • seie nei til kraft til utvinning av kryptovaluta

- 294 • leggje til rette for etablering av datasenter som styrkjer nasjonal tryggleik, digital
- 295 suverenitet og verdiskaping, samtidig som det blir stilt krav til energieffektivitet og
- 296 bruk av overskotsvarme
- 297 • styrkje og leggje til rette for symbiose og næringsklynger
- 298 • sikre at nasjonal tryggleik, beredskap og andre tungtvegande samfunnsomsyn kan få
- 299 prioritet i tildelingskøen
- 300 • vidareutvikle ordninga med fastprisavtalar for næringslivet
- 301 • halde fram elektrifiseringa av enkelte installasjonar på sokkelen

302

303 **Natur, miljø og areal**

304 Utbygging av kraft og straumnett inneber ofte inngrep i natur og areal. Energipolitikken må
 305 derfor balansere omsynet til klima, naturmangfald og behovet for kraft til samfunn og
 306 industri.

307 Vestland Arbeidarparti erkjenner at det grønne skiftet òg medfører naturinngrep. Vi må
 308 redusere klimagassutsleppa og sikre tilgang til utsleppsfri energi. Dette krev gode avvegingar,
 309 openheit i avgjerdsprosessane og særskilt omsyn til viktige naturområde.

310 Kommunane si rolle i arealforvaltinga må liggje fast, og lokaldemokratiet må ha reell
 311 innverknad i saker som gjeld kraftutbygging. Samtidig meiner Vestland Arbeidarparti at betre
 312 avgjerdsgrunnlag i vindkraftsaker må sikrast gjennom ei tidleg statleg førehandsvurdering,
 313 der NVE vurderer om prosjekt er realistiske før kommunal planprosess blir sett i gang. Dette
 314 vil bidra til meir kunnskapsbaserte avgjerder og ein meir effektiv bruk av kommunale
 315 ressursar, utan å svekkje kommunen si planmakt eller vetorett i vindkraftsaker.

316 Utvikling av kraftsystemet fører òg til nye miljøutfordringar. Auka effektkøyring av
 317 vasskraftverk er nødvendig for å sikre tilstrekkeleg kraft når behovet er størst, men kan
 318 samtidig påverke økosystem, fiskebestandar og lokale miljøforhold negativt. Dette må
 319 handterast gjennom tydelege miljøkrav, tettare oppfølging og ein betre balanse mellom
 320 produksjon og naturomsyn.

321 Vestland Arbeidarparti vil samtidig understreke kor viktig ei rettferdig fordeling av
 322 verdiskapinga er. Kommunar som stiller naturressursar til disposisjon må sikrast ein rimeleg
 323 del av verdiane, både for å sikre legitimitet og for å gi lokale insentiv til å leggje til rette for ny
 324 produksjon.

325 Klimaendringane gjev nye rammevilkår med meir ekstremvêr, flaum og auka belastning på
 326 vassdrag som krev nye tiltak. Det må derfor opnast for skånsame inngrep òg i verna vassdrag
 327 når det er nødvendig for flaumsikring, og verneverdiane ikkje blir forringa i særleg grad.

328

329 **Vestland Arbeidarparti vil:**

- 330 • ta særleg omsyn til viktige naturområde når det blir lagt til rette for kraftproduksjon
- 331 og nett
- 332 • etablere ei tidleg statleg førehandsvurdering av vindkraftprosjekt, der NVE
- 333 gjennomfører ei rettleiande førehandsvurdering av eit omsøkt tiltak før den
- 334 kommunale planprosess blir starta, samtidig som kommunen si planmakt og vetorett
- 335 blir oppretthaldne
- 336 • stille tydelege miljøkrav til effektkøyring og utvikling av pumpekraftverk
- 337 • opne for skånsam utbygging av kraftproduksjon òg i verna vassdrag når det er
- 338 nødvendig for flaumsikring, og verneverdiane ikkje blir forringa i særleg grad.

339

340 **Eigarskap og offentleg styring**

341 Vestland Arbeidarparti meiner at vasskraftressursane er fellesskapet sin eigedom, og at dei
342 skal forvalta slik at verdiane kjem heile samfunnet til gode. Offentleg eigarskap til
343 vasskraftproduksjon og straumnett har historisk sikra både stabile inntekter til fellesskapet,
344 politisk kontroll og tilgang til rimeleg kraft for industri og hushald. Dette prinsippet må liggje
345 fast òg i framtida.

346 I ei tid med aukande kraftbehov og større press på ressursane er det viktigare enn nokon
347 gong å sikre nasjonal og demokratisk kontroll over energisystemet. Særleg gjeld dette for
348 vasskraft og straumettet, som er knytte til knappe naturressursar, naturlege monopol og
349 grunnrente. Her er det sterke samfunnsmessige omsyn som tilseier offentleg eigarskap og
350 kontroll, både av omsyn til ressursforvalting, forsyningstryggleik og langsiktig verdiskaping.
351 For annan kraftproduksjon – som vindkraft, solkraft og kjernekraft – gjer desse omsyna seg
352 ikkje gjeldande på same måte.

353 Veksten i ny produksjon vil i hovudsak kome frå annan produksjon enn den tradisjonelle
354 vasskrafta. I dag er det krav om offentleg eigarskap i vasskraftanlegg over 4 000
355 naturhestekrefter, medan annan kraftproduksjon som mindre vasskraftverk, vindkraft og
356 solkraft ikkje har dei same eigarskapsavgrensingane. Denne kraftproduksjonen har vi kontroll
357 over gjennom konsesjonslovgjevinga. Vestland Arbeidarparti meiner at vi må sikre framleis
358 nasjonal kontroll over kraftproduksjonen, og at fellesskapet tek del i verdiskapinga.

359 Det norske distribusjonsnettet er ikkje underlagt krav om offentleg eigarskap, men er strengt
360 regulert gjennom konsesjonsordninga og energilova. Nettselskapa driv eit naturleg monopol
361 og må operere som eigne, uavhengige selskap skilde frå kraftproduksjon og straumsal, for å
362 sikre nøytralitet og likebehandling av aktørar. Samtidig har staten sterk kontroll gjennom
363 regulering av inntektsrammer, investeringar og drift. I praksis er det likevel eit omfattande
364 offentleg eigarskap, som bidreg til demokratisk kontroll over kritisk infrastruktur og
365 forsyningstryggleik. Vestland Arbeidarparti meiner at distribusjonsnettet må vere under
366 offentleg kontroll òg i framtida.

367 Utviklinga dei siste åra viser at marknaden åleine ikkje gjev tilstrekkeleg styring. Større
368 prisvariasjonar, tettare integrasjon med europeiske marknader og auka press på
369 kraftsystemet gjer det nødvendig med ein meir aktiv og målretta energipolitikk.

370 Vestland Arbeidarparti meiner at innføringa av straumstøtteordninga og seinare Noregspris
371 var viktige og nødvendige grep, og at ordningane må vidareførast for å sikre husholdingane ei
372 føreseieleg straumrekning og vern mot ekstreme pristoppar i marknaden.

373 Tilliten til energipolitikken er avhengig av at fellesskapet opplev at verdiane frå
374 kraftproduksjonen blir fordelte rettferdig. Dette inneber at både vertskommunar og staten
375 må få ein rimeleg del av verdiskapinga, og at etablerte prinsipp som heimfallsretten blir
376 oppretthaldne for å sikre langsiktig offentleg kontroll.

377 Straummarknaden må samtidig fungere på ein måte som er forståeleg og rettferdig for
378 forbrukarane. I dag er mange straumavtalar komplekse og lite transparente. Vestland
379 Arbeidarparti meiner derfor at det er behov for strengare regulering av straumselskapa,
380 slik at forbrukarane forstår kva dei kjøper og blir verna mot urimelege og uforstålege
381 avtalevilkår.

382 **Vestland Arbeidarparti vil:**

- 383 • hegne om dagens offentlege eigarskap til vasskraftproduksjon
- 384 • sikre framleis kontroll over kritisk infrastruktur og forsyningstryggleik
- 385 • sikre nasjonal kontroll over energiressursane og kraftsystemet
- 386 • vidareføre ordninga med Noregspris eller tilsvarande tiltak for stabile og føreseielege
387 straumprisar
- 388 • verne om heimfallsretten og prinsippet om langsiktig offentleg kontroll
- 389 • styrkje reguleringa av straumselskapa for å sikre betre forbrukarvern og auka
390 openheit

391

392 **Energieffektivisering**

393 Vestland Arbeidarparti meiner at energieffektivisering må vere eit hovudspor i
394 energipolitikken saman med utbygging av ny kraft og utvikling av straumnett. Saman med
395 auka produksjon og betre nettkapasitet er redusert energibruk nødvendig for å møte det
396 aukande behovet for kraft.

397 Energieffektivisering er ein av dei mest kostnadseffektive og minst konfliktfylte måtane å
398 møte eit aukande kraftbehov på. Kraft som ikkje blir brukt, treng heller ikkje å produserast,
399 og tiltak for redusert energibruk kan bidra til å avgrense behovet for nye naturinngrep og
400 omfattande nettutbygging. Det største potensialet ligg i byggsektoren, der det er sett eit mål
401 om å redusere straumforbruket med 10 TWh innan 2030. NVE anslår likevel ein reduksjon på

402 berre 1,3 TWh. Sjølv om dette er betydeleg lågare enn ambisjonen, er det truleg tilstrekkeleg
403 til å dekkje det auka energibehovet som følgje av folkevekst og færre personar per hushald.

404 Ei reell satsing på energieffektivisering krev ein meir offensiv politikk. Ordningar gjennom
405 Enova har medverka til å utløyse viktige tiltak, men det er behov for å styrkje og vidareutvikle
406 dei. Særleg må det bli meir attraktivt for hushald å gjennomføre energisparande tiltak. Dette
407 kan vere tiltak som betre isolasjon, utskifting av energisystem og bruk av varmepumper.

408 Vestland Arbeidarparti meiner òg at offentleg sektor må gå føre. Offentlege bygg skal i større
409 grad ta i bruk energieffektive løysingar og lokal energiproduksjon. Dette vil ikkje berre
410 redusere energiforbruket, men òg bidra til å utvikle marknaden for nye løysingar.

411 For næringslivet ligg det eit stort potensial i betre utnytting av energi. Industriell symbiose,
412 der overskotsenergi frå éin aktør blir utnytta av ein annan, kan bidra til både reduserte
413 kostnader og lågare samla energibruk. Det bør derfor leggjast betre til rette for slike
414 løysingar, mellom anna gjennom planlegging av industriområde og støtteordningar.

415 Energieffektivisering må òg sjåast i samanheng med utviklinga av kraftsystemet. Redusert og
416 meir fleksibelt forbruk kan bidra til mindre belastning på straumnettet og redusere behovet
417 for investeringar i ny infrastruktur.

418 Samla sett meiner Vestland Arbeidarparti at ei styrkt satsing på energieffektivisering er
419 avgjerande for å sikre tilstrekkeleg kraft, redusere kostnader for hushald og næringsliv, og
420 bidra til ein berekraftig energipolitikk.

421 **Vestland Arbeidarparti vil:**

- 422 • styrkje energieffektivisering som eit hovudspor i energipolitikken, på line med
423 produksjon og nett
- 424 • prioritere verkemiddel som utløyser lønsame energieffektiviseringstiltak, og frigjer
425 kraft
- 426 • vidareutvikle Enova-ordningane, særleg retta mot hushald
- 427 • stille krav om energieffektivisering i offentlege bygg
- 428 • leggje til rette for industriell symbiose og betre utnytting av overskotsenergi

429

430 **Beredskap**

431 Vestland Arbeidarparti meiner at beredskap og forsyningstryggleik må vere ein integrert del
432 av energipolitikken. Eit robust kraftsystem er ein grunnleggjande føresetnad for
433 samfunnstryggleik, verdiskaping og dagleg drift i både hushald og næringsliv.

434 Klimaendringar, meir ekstremvêr, auka digitalisering og eit skjerpa tryggingspolitisk bilete gjer
435 at energiberedskap må få ein tydelegare plass i energipolitikken. Vestland Arbeidarparti
436 meiner at beredskap først og fremst handlar om å bygge eit nett som toler belastningar og

437 uventa hendingar, samt ein produksjon som leverer nok effekt til rett tid. Eit godt og robust
438 straumnett med tilstrekkeleg kapasitet, redundans og driftstryggleik er avgjerande for å sikre
439 stabil straumforsyning over tid.

440 Samtidig må inntektsramma til nettselskapa leggje til rette for dette. Det må ikkje vere slik at
441 investeringar i robustheit og tryggleik gjev dårlegare økonomiske vilkår for nettselskapa. Tvert
442 imot må det leggjast til rette for at det blir lønsamt å bygge eit godt og robust nett.

443 Desentralisert produksjon kan òg vere ein beredskapsstyrke, fordi han kan bidra til lokal
444 forsyning og redusere sårbarheita ved svikt i delar av kraftsystemet.

445 Eit anna viktig element i beredskapen er kompetanse og bemanning. Vestland Arbeidarparti
446 meiner det er avgjerande med tilstrekkeleg eigenbemanning i nettselskapa, slik at både drift,
447 vedlikehald og feilretting kan gjennomførast raskt og effektivt. Eit sterkt fagmiljø lokalt er
448 viktig for å sikre beredskap i praksis.

449 I tillegg må beredskapen styrkjast på forbrukarsida. Hushald og verksemder må kunne
450 handtere avbrot i kraftforsyninga over kortare eller lengre periodar. Vedfyring spelar her ei
451 viktig rolle, særleg i einebustader, både som eit konkret beredskapstiltak ved straumbrot og
452 som eit verkemiddel for å redusere belastninga på straumnettet i periodar med kulde og høg
453 etterspurnad. For offentlege bygg, industri og næringsliv kan dieselaggregat vere aktuelt. Slik
454 lokal fleksibilitet er eit viktig supplement til eit driftssikkert kraftsystem.

455 Forsyningstryggleik og beredskap må vere eit overordna mål for energipolitikken. Omsynet til
456 forsyningstryggleik og beredskap bør takast inn i føremålsføresegna i energilova § 1-2 slik at
457 både produksjon og distribusjon av kraft blir sett i ein beredskapssamanheng. Samtidig må
458 sårbarheita i infrastrukturen reduserast. Mykje informasjon om kraftsystemet er i dag digitalt
459 tilgjengeleg, noko som kan innebere ein risiko. Det bør derfor vurderast strengare skjerming
460 av informasjon om kritisk infrastruktur.

461 **Vestland Arbeidarparti vil:**

- 462 • styrkje forsyningstryggleiken og beredskap som eit overordna mål i energipolitikken
- 463 • innarbeide forsyningstryggleik og beredskap i energilova si føremålsføresegn
- 464 • bygge eit meir driftssikkert, fleksibelt og mindre sårbart straumnett
- 465 • sikre at reguleringa av nettselskapa gjev sterke insentiv til investeringar i beredskap og
- 466 motstandsevne
- 467 • styrkje kompetanse og bemanning i nettselskapa
- 468 • sikre betre beredskap i nettselskapa og kraftsystemet
- 469 • redusere sårbarheita i kritisk energiinfrastruktur
- 470 • styrkje beredskapen hos hushald, næringsliv og offentlig sektor
- 471 • sikre at det er mekanismar på plass for å kontrollere produksjonsvoluma og
- 472 magasinfylling i krise- og knappheitssituasjonar